

RICHTLIJNEN BIJ DE AFWIKKELING VAN EEN NALATENSCHAP WAARIN EEN 'GOED DOEL' ALS ERFGENAAM OF ALS LEGATARIS GERECHTIGD IS

(herziene uitgave november 2013)

Inleiding

De afgelopen jaren is gebleken dat steeds meer nalatenschappen geheel of gedeeltelijk toekomen aan goededoelenorganisaties.

Dit vereist een professionele benadering. Het is in het belang van alle betrokken partijen

dat een nalatenschap op een transparante, betrouwbare en respectvolle wijze wordt afgewikkeld.

Voor goededoelenorganisaties is een goede relatie met het notariaat een essentieel vereiste. In dat kader heeft VFI, brancheorganisatie van goede doelen, contact gezocht met de Vereniging van Estate Planners in het Notariaat (EPN), om te komen tot voor alle partijen werkbare afspraken.

Vertegenwoordigers van EPN en VFI hebben werkafspraken gemaakt.

Deze Richtlijnen zijn hiervan een uitwerking en pretenderen niet volledig te zijn. De Richtlijnen zijn bestemd voor gebruik door het notariaat en goededoelenorganisaties en geven een handleiding ten behoeve van een vlotte afwikkeling van nalatenschappen, waarin één of meer goede doelen gerechtigd zijn. Noch door de goededoelenorganisaties, noch door het notariaat kan een beroep worden gedaan op niet (voldoende)-naleving van deze Richtlijnen.

Daarnaast heeft EPN een checklist gemaakt voor de afwikkeling van een nalatenschap door de notaris. De betreffende checklist is als bijlage 1 bij deze Richtlijnen gevoegd.

De notaris kan een rol spelen als executeur, als afwikkelingsbewindvoerder, als "betrokken" notaris in de zin van artikel 4:186 lid 2 BW (afgifte verklaring van erfrecht en afgifte verklaring van executele), als boedelgevolmachtigde, of als boedelnotaris, daartoe benoemd door de executeur, de beneficiaire erfgenaam of de vereffenaar (hierna in zijn diverse hoedanigheden te noemen: de notaris). De Richtlijnen hebben betrekking op de diverse hoedanigheden van de notaris.

In deze Richtlijnen komen de volgende onderwerpen aan de orde.

1. Informeren erfgenamen/legatarissen
  - 1.1 erfgenamen
  - 1.2 legatarissen
2. beneficiaire aanvaarding
3. negatieve nalatenschap
  - 3.1 verwerpen
  - 3.2 inventarisatie
4. volmachten
5. onterfde legitimaris
6. vermogensoverzicht
  - 6.1 registergoederen
  - 6.2 effecten
  - 6.3 inboedel/sieraden
7. ontruiming woning
8. giften/vergoedingen
9. grafrechten
10. belastingen
  - 10.1 erfbelasting

10.2 dividendbelasting

10.3 inkomstenbelasting

11. honorarium

1. Informeren erfgenamen/ legatarissen

1.1 erfgenamen

De notaris behoort, zodra hij opdracht heeft ontvangen tot afgifte van een verklaring van executele, de erfgenamen op de hoogte te stellen van hun erfgenaamschap (zie ook het verslag van de Werkgroep Notariële Deontologie in WPNR 2004/6585, alsmede "Nogmaals enige beschouwingen over de notariële deontologie bij een nalatenschap", WPNR 2006/6687).

Goede doelen mogen er derhalve van uit gaan dat zij door de notaris op de hoogte gesteld worden van hun erfgenaamschap. Ook in het geval de notaris géén verdere opdracht tot dienstverlening heeft gekregen. Telefonisch contact met de notaris wordt door goede doelen zeer op prijs gesteld. Een korte verkenning van verwachtingen over en weer bevordert de samenwerking.

Goede doelen vinden het wenselijk dat bij de eerste bespreking met de particuliere erfgenamen en/of de executeur aandacht wordt besteed aan:

- de bevoegdheden en de verplichtingen van de executeur (bijvoorbeeld het regelmatig verstrekken van informatie);
- de positie van het goede doel als erfgenaam en de wensen t.a.v. verkoop van registergoederen en van effecten.

De executeur dient zich er ook van bewust te zijn wanneer wel en wanneer niet voor bepaalde handelingen voorafgaande goedkeuring van de erfgenamen nodig is.

Goede doelen stellen het zeer op prijs wanneer de notaris - in eerste instantie en zo nodig - als intermediair tussen de executeur en het goede wil optreden. In onderling overleg kan dan, mede afhankelijk van de professionaliteit van de executeur, worden bepaald op welke manier het goede doel wordt betrokken dan wel wordt geïnformeerd. Ook is het wenselijk dat de executeur, net als de notaris, persoonlijk contact met het goede doel opneemt. Desgewenst kan een bespreking op het kantoor van de notaris geregeld worden. Schriftelijke verslaglegging van de persoonlijke contacten en gesprekken is van belang voor goede dossiervorming.

VFI heeft een handleiding voor executeurs ontwikkeld in het geval zij te maken krijgen met een goed doel als erfgenaam of legataris. De betreffende handleiding is als bijlage 2 bij deze Richtlijnen gevoegd.

Goede doelen zijn in het algemeen bereid om de kosten van extra uitleg door de notaris aan de executeur voor hun rekening te nemen.

Daarnaast is het voor de persoonlijke relatie van het goede doel met de executeur van belang nadere informatie te ontvangen over:

- de persoon van de overledene. Is bekend waarom een bepaald goed doel tot erfgenaam is benoemd? Voor het goede doel is het waardevol dat de beweegredenen van de erflater om een goed doel tot erfgenaam of legataris te benoemen in het testament worden vermeld.
- de relatie tussen de executeur en de erflater.

Bij de eerste brief willen goede doelen graag dat de volgende informatie verstrekt/meegezonden wordt:

- kopie testament;

- kopie codicillen;
- volmacht tot beneficiaire aanvaarding;
- datum van overlijden en laatste adres van de overledene;
- een eerste vermogensoverzicht.

Het is van belang dat betrokkenen (zoals: de notaris, de executeur en het goede doel) werkafspraken maken. Bij de afwikkeling van relatief simpele nalatenschappen (m.a.w. geen bijzondere inboedel, geen effecten, geen registergoederen) kan de correspondentie zoveel mogelijk beperkt worden. De notaris kan volstaan met toezending van een kopie van het testament, een vermogensoverzicht, de akte van beneficiaire aanvaarding, het ontwerp van de aangifte erfbelasting, gevolgd door toezending van de aanslag erfbelasting en tot slot de rekening en verantwoording.

1.2 Legatarissen

Goede doelen worden graag rechtstreeks door de notaris geïnformeerd over de hen toekomende legaten, al is de notaris daar niet toe verplicht. Ingevolge de wet dient degene op wie de verplichting tot afgifte van het legaat rust (meestal de erfgenaam of de executeur) de legataris op de hoogte te stellen. De algemene zorgplicht van de notaris kan met zich meebrengen dat deze een hem bekende legataris op de hoogte stelt, wanneer hij grond heeft aan te nemen dat die legataris door de erfgenamen of de executeur niet zal worden benaderd (WPNR 6687, blz. 797).

Indien het geldlegaten betreft kan de notaris volstaan met melding van het bedrag, de termijn van uitbetaling en in hoeverre het legaat vrij van rechten en kosten is. Goede doelen ontvangen graag een uittreksel uit het testament met de letterlijke tekst van de bepaling.

- Indien goede doelen uit hoofde van een legaat gerechtigd zijn tot een registergoed willen zij ook een uittreksel uit het testament ontvangen.
- Indien goede doelen als legataris tot een percentage van de nalatenschap gerechtigd zijn, ontvangen zij graag een uittreksel uit het testament waaruit de omschrijving van het percentage legaat blijkt, een kopie van de aangifte erfbelasting, een kopie van de aanslag erfbelasting alsmede een berekening van het legaat conform het bepaalde in het testament. Goede doelen kunnen aangeven de berekening van het aan hen toekomende bedrag niet van de executeur maar van de notaris te willen ontvangen. Goede doelen zijn er van op de hoogte dat dit extra notariskosten met zich mee kan brengen.
- Indien de melding van een legaat door een executeur plaatsvindt, willen goede doelen in elk geval een uittreksel uit het testament en een kopie van de verklaring van executele van de executeur ontvangen.

2. Beneficiaire aanvaarding

Bij veel goede doelen is in de statuten opgenomen dat zij verplicht zijn erfstellingen niet anders dan beneficiair te aanvaarden. Vooral bij een niet-professionele executeur stuit deze verplichting vaak op onbegrip. Desondanks zal niet zuiver aanvaard mogen worden. Mogelijk kan de notaris hierover informatie verstrekken aan de executeur. Overigens dienen goede doelen zich te realiseren dat ten gevolge van de beneficiaire aanvaarding de positie van de executeur wankel wordt: de executeur blijft alleen executeur, indien hij de "ruimschoots voldoende" verklaring (artikel 4:202 lid 1 sub a BW) aflegt. Kan de executeur deze verklaring niet afleggen, dan eindigt zijn taak en moet de nalatenschap volgens de regels omtrent de wettelijke vereffening worden afgewikkeld.

Het is van belang dat de beneficiaire aanvaarding op korte termijn plaatsvindt, zodat geen onnodige

aansprakelijkheid ontstaat. Indien niet elk goed doel op korte termijn reageert - in het geval er meerdere goede doelen betrokken zijn - is het van belang dat in ieder geval de eerst ontvangen volmachten alvast naar de Rechtbank gezonden worden.

Ook voor derden (schuldeisers) is het dan immers kenbaar dat er sprake is van een beneficiaire aanvaarding. De beneficiaire aanvaarding voor de andere goede doelen kan dan gedaan worden nadat de resterende volmachten ontvangen zijn.

Goede doelen zullen in het algemeen bereid zijn om de kosten en leges van beneficiaire aanvaarding voor hun rekening te nemen.

3. De negatieve nalatenschap

3.1 Verwerpen

Indien meteen blijkt (uit de eerste vermogensopgave) dat de nalatenschap negatief is, kan het goede doel besluiten om te verwerpen. Een nalatenschap wordt verworpen om niet aansprakelijk te zijn voor de boedel- en vereffeningskosten (waaronder ook de begrafeniskosten). Bij een beneficiaire aanvaarding blijft het goede doel /de erfgenaam aansprakelijk voor de boedel- en vereffeningskosten. In dat geval kan het gebeuren dat het goede doel moet bijpassen en dat is niet conform haar doelstelling.

3.2 Inventarisatie

Indien niet meteen duidelijk is dat de nalatenschap negatief is, willen goede doelen gebruikmaken van het recht van beraad (drie maanden). Gedurende het recht van beraad zal de notaris inventariseren en een boedelbeschrijving opstellen. Na verloop van deze drie maanden of zoveel eerder als de boedelbeschrijving/inventarisatie ontvangen is, zal het goede doel de beslissing nemen, of verwerpen of beneficiair aanvaarden.

In het geval van een negatieve dan wel mogelijk negatieve nalatenschap is het van belang dat de notaris direct telefonisch contact met het goede doel opneemt.

4. Volmachten

Bij afwezigheid van een executeur verlenen goede doelen graag volmacht aan de notaris voor het afwickelen van een nalatenschap. Dit betreft veelal een beperkte volmacht tot afwikkeling. Voor verkoop en levering van registergoederen alsmede voor de verdeling van de nalatenschap worden door goede doelen vaak aparte volmachten gewenst. Ook ten aanzien van de beperking van de boedelvolsmacht maken goede doelen echter hun eigen keuze.

Volmachten aan familieleden, burens en relaties willen goede doelen liever niet, tenzij het een mede erfgenaam betreft. Het is dan wel van belang dat deze persoon zich realiseert dat hij goede doelen regelmatig dient te informeren over de stand van zaken. Goede doelen willen dat de bevoegdheid tot substitutie aan anderen dan medewerkers van het notariskantoor wordt uitgesloten.

5. Onterde legitimaris

Een onterfde legitimaris die aanspraak maakt op de legitieme is formeel schuldeiser van de nalatenschap. Schuldeisers hoeven niet door de notaris op de hoogte gesteld te worden van hun rechten. Dit geldt ook voor legitimarissen. De goede doelen/erfgenamen verkeren maximaal vijf jaar in onzekerheid of de legitimaris alsnog een beroep gaat doen op zijn legitieme. Goede doelen willen graag dat de notaris wel de legitimarissen benadert.

Goede doelen zijn altijd beducht voor eventuele imagoschade. Om dit laatste punt te ondervangen, zijn goede doelen er voorstander van dat de notaris expliciet in het testament opneemt wat de wens van de erflater is ten aanzien van het wel of niet informeren van de legitimarissen. Op deze wijze kan conform de wens van erflater gehandeld worden en kan imagoschade voorkomen worden.

Indien de executeur de onterfde legitimaris(sen) niet op de hoogte stelt, kunnen goede doelen de notaris opdracht kunnen geven om dat wél te doen.

6. Vermogensoverzicht

Het eerste vermogensoverzicht, bij de melding van het erfgenaamschap van het goede doel door de notaris, hoeft niet uitvoerig te zijn. Enige specificatie wordt wel op prijs gesteld.

Zo is het voor goede doelen van belang te weten in hoeverre registergoederen en/of effecten tot de nalatenschappen behoren.

Indien het goede doel in het testament als verwachter is benoemd, ontvangt het goede doel graag een opgave van het bezwaarde vermogen.

6.1 Registergoederen

VFI heeft een richtlijn gemaakt met betrekking tot verkoop van registergoederen. De betreffende richtlijn is als bijlage 3 bij deze Richtlijnen gevoegd.

Aan de notaris wordt overgelaten welke makelaar/taxateur wordt ingeschakeld.

Goede doelen geven er de voorkeur aan dat de notaris een executeur begeleidt bij de aanvang van de verkoop van een registergoed.

6.2 Effecten

Goede doelen ontvangen graag een overzicht van de effectenportefeuille.

De meeste goede doelen zijn, ondermeer ter vermijding van koersrisico's, voorstander van een spoedige verkoop van effecten, zelfs als het een defensieve portefeuille betreft.

De notaris en de executeur kunnen, in het kader van hun bevoegdheid goederen van de nalatenschap te verkopen ter voldoening van schulden, veelal effecten verkopen zonder de schriftelijke toestemming van de erfgenamen af te wachten.

Een praktische oplossing is de erfgenamen, voor een snelle reactie, per e-mail te benaderen. Aan de hand van de reacties kunnen beslissingen genomen worden.

6.3 Inboedel en sieraden

Afhankelijk van de verwachte waarde van een inboedel kan het raadzaam zijn de inboedel te laten taxeren.

Goede doelen willen graag dat daarover met hen wordt overlegd.

Foto's en dergelijke voorwerpen met emotionele waarde mogen aan familieleden gegeven worden (tenzij de erflater anders bepaald heeft). Familie en vrienden kunnen inboedel en sieraden uit de nalatenschap overnemen tegen taxatiewaarde. Een andere optie is hen op de veiling te laten meebieden.

7. Ontruiming woning

Voor de ontruiming kunnen professionele bedrijven ingeschakeld worden. Goede doelen ontvangen vooraf graag een offerte van het betreffende bedrijf.

8. Giften/vergoedingen

Het gebeurt regelmatig dat vrienden, familieleden, buren met nota's komen voor verleende hulp gedurende de laatste levensjaren/ziekte van de erflater.

Goede doelen kunnen niet zomaar met de nota's akkoord gaan. Deze nota's dienen van geval tot geval beoordeeld te worden. De vraag dient te zijn: zijn nota's in vrienden- en familiekring gepast/gebruikelijk? Waarom is dit niet tijdens leven met de erflater geregeld? Er dient een reëel onderbouwd voorstel tot vergoeding ingediend te worden.

Een goed doel zal in het algemeen akkoord kunnen gaan met bijvoorbeeld een gift voor de personeelspot van het Verpleegtehuis en daarmee vergelijkbare giften.

9. Grafrechten

Veel goede doelen geven er de voorkeur aan de onderhoudskosten van graven af te kopen voor maximaal 20 jaar. De tenaamstelling van de graven verdient aandacht. Zo mogelijk dienen graven op naam van familieleden gezet te worden. Indien dit niet aan de orde is, dient bekeken te worden of, reeds nu voor alsdan (20 jaar), afstand gedaan kan worden van grafrechten.

10. Belastingen

10.1 Erfbelasting

Goede doelen willen een kopie van de aangifte erfbelasting, indien opgesteld, ontvangen en een kopie van de aanslag erfbelasting, met opgave van de termijn waarbinnen de finale afwikkeling vermoedelijk zal plaatsvinden.

Indien tot de nalatenschap alleen goede doelen gerechtigd zijn, hoeft vermoedelijk geen aangifte erfbelasting meer ingediend te worden. Dit zou de termijn van afwikkeling van een nalatenschap aanzienlijk kunnen verkorten. Wanneer geen van de goede doelen belastingplichtig is (en er wél een aangifte bijjet is uitgereikt), kan aan de Inspecteur worden verzocht om geen aangifte te hoeven doen. Op een dergelijk verzoek volgt een beschikking van de Inspecteur.

In plaats van de aangifte erfbelasting willen goede doelen dan wel binnen een paar maanden na overlijden een uitgebreid vermogensoverzicht ontvangen (naast het al eerder genoemde eerste vermogensoverzicht)

Goede doelen willen graag dat in het geval van legaten aan particulieren, niet vrij van erfbelasting vóór de afgifte de ter zake van dit legaat verschuldigde erfbelasting op de kwaliteitsrekening van de notaris ontvangen is. Immers de erfgenamen zijn, ieder naar evenredigheid van hun erfdeel, tegenover de Belastingdienst aansprakelijk voor de door legatarissen verschuldigde erfbelasting. Daarnaast is de executeur (indien de aangifte door hem is gedaan) tegenover de Belastingdienst hoofdelijk aansprakelijk voor de betaling van de verschuldigde erfbelasting.

10.2 Dividendbelasting

Goede doelen zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting, hierdoor kunnen zij dividendbelasting terugvorderen. Graag ontvangen goede doelen kopieën van eventuele dividendnota's in nalatenschappen.

10.3 Inkomstenbelasting

De ervaring leert dat een definitieve aanslag Inkomstenbelasting na overlijden vaak geruime tijd op zich laat wachten. Goede doelen willen graag dat een inschatting wordt gemaakt van de hoogte van de aanslag en een ruim toereikend bedrag daarvoor in depot wordt gehouden. De afwikkeling van de nalatenschap kan, voor het overige, zo veel als mogelijk wordt voltooid.

11. Honorarium

Goede doelen willen geïnformeerd worden over het in rekening te brengen honorarium/uurtarief van de notaris. Goede doelen hebben de ervaring dat declaraties te weinig gespecificeerd worden aangeleverd. Zij willen inzicht in de bestede tijd d.m.v. een urespecificatie waarbij, indien van toepassing, ook onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende dossierbehandelaars en het voor hen geldende uurtarief.

Goede doelen stellen het op prijs tijdig geïnformeerd te worden indien en waarom de afwikkeling van een dossier veel tijd gaat kosten. Uiteraard kan periodiek gedeclareerd worden.

Indien een gevolmachtigde optreedt dient met hem vooraf een uurtarief afgesproken te worden.

Bijlagen

1. checklist
2. handleiding executeurs bij de afwikkeling van nalatenschappen
3. specifieke wensen bij taxatie en verkoop van registergoederen

VFI brancheorganisatie van goede doelen

De ruim 120 organisaties die aangesloten zijn bij VFI, zijn op allerlei terreinen actief. Van gezondheid tot internationale hulp. Van cultuur tot dierenbelangen. Samen zijn zij verantwoordelijk voor ruim twee derde van de bestedingen voor goede doelen door Nederlandse organisaties. Belangenbehartiging, zelfregulering en dienstverlening aan haar leden: dat zijn de belangrijkste taken van VFI. VFI zet zich in voor de ontwikkeling van maatschappelijk draagvlak en publieksvertrouwen en is, verenigd in de stichting Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF) met onder andere de partnerorganisaties voor de kerken en vermogensfondsen, een actieve gesprekspartner van de overheid.

De vereniging van Estate Planners in het Notariaat (EPN)

De Vereniging van Estate Planners in het Notariaat (EPN) is op 29 juni 1999 opgericht als een van de notariële specialistenverenigingen van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB). De EPN is de notariële specialistenvereniging op het gebied van estate planning en heeft als doel het bevorderen van estate planning in de notariële beroepsuitoefening.

In nauw overleg met de KNB waarborgt de vereniging de kwaliteit van haar leden, speelt zij in op actuele maatschappelijke ontwikkelingen en wetgeving en bevordert zij de praktijkontwikkeling.